

VEDEK TARAFINDAN TÜRKİYE’DE YÜRÜTÜLEN VETERİNER HEKİMLİĞİ ULUSAL AKREDİTASYON FAALİYETLERİNE İLİŞKİN TEMATİK ANALİZ RAPORU

Veteriner Hekimliği Eğitim Kurumları ve Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (VEDEK), veteriner hekimliği eğitim kurumları ve programları için akreditasyon, değerlendirme ve bilgilendirme çalışmaları yaparak Türkiye’de veteriner hekimliği eğitiminin kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunmak amacıyla 07.06.2010 tarihinde kurulmuş bir sivil toplum kuruluşudur. 20.09.2005 tarih ve 25942 Sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme” Yönetmeliği kapsamında faaliyetlerini sürdürmektedir.

Güçlü Yanlar

Türkiye’de Veteriner hekimliği mesleğinin kökleri 1842 yılına dayanmaktadır. Çok eski ve köklü bir meslek grubunu yetiştiren görece yerleşik fakültelerdeki Veteriner hekimlik eğitiminin, alanında uzman ve güçlü akademik kadrosuyla fakültelerin eğitim-öğretiminin planlandığı biçimde ve fakültenin misyon ve vizyonuyla uyumlu olarak verildiği bilinmektedir.

Bu fakültelerdeki Veteriner hekimlik eğitiminde öğrenci ve öğretim elemanı değişim programlarındaki işbirliği, öğretim elemanları arasında sosyal uyum, öğretim elemanı-öğrenci iletişiminin güçlü olması, yurt dışı programları ile akademik personelin yurt dışı deneyim edinebilmesi hekimlik mesleğinin yanı sıra eğitimin de güçlü yanları olarak sayılabilir.

Diğer taraftan görece yerleşik bu fakültelerde aksamalarla da (biyogüvenlik, biyogüvenirlik) olsa eğitime ve topluma hizmet açısından “Hayvan Hastaneleri” ile “Uygulama-Araştırma Çiftlikleri”nin varlığı önemli olup güçlü yan olarak dikkat çekmektedir.

Yine bahsi geçen fakültelerde Sağlık Bilimleri Enstitüsü ve yüksek lisans-doktora programlarının varlığı ve disiplinler arası lisansüstü programların mevcudiyeti;

AR-GE’ye yönelik akademik çalışmalara ve diğer faaliyetlere önem verilmesi;

TÜBİTAK’tan destek alan öğretim elemanı ve öğrenci projelerinin artarak devam etmesi;

Fakültelerin kütüphane olanakları, bilgiye erişilebilirlik kolaylığı, öğrenci kulüplerinin aktif işleyişi;

Sıklıkla gerçekleştirilen bilimsel, sosyal ve kültürel etkinlikler;

Öğrenci memnuniyet anketlerinde öğrenci memnuniyetinin ortalamasının üzerinde olması hem fakültelerin hem de hekimlik mesleğinin güçlü yanlarını ortaya koymaktadır.

Geliştirilmeye Açık Yanlar ve İyileştirmeye Yönelik Öneriler

Tüm bu sayılan güçlü yanları sağlamada yerleşik fakülteler ile bu konuda kısmen yol almış kimi fakültelerde özellikle biyogüvenlik, biyogüvenirlik ve kalite süreçlerinde ciddi eksiklikler bulunmaktadır.

Yerleşik fakültelerdeki öğrenci sayılarının öğretim üyelerine oranı kısmen sağlanıyor gibi görünmesine karşın, kuruluşu yeni olan fakültelerde bu oran karşılanmamaktadır. Yerleşik ya da görece yerleşik tüm veteriner fakültelerindeki öğrenci sayısının çokluğu eğitim faaliyetlerinin sürdürülmesinde ciddi bir olumsuzluk oluşturmaktadır. Sayısal bu çokluk, özellikle pratiğe dayalı eğitim verme durumunda olan bu fakültelerde eğitimin olmazsa olmazı Hayvan hastaneleri ve Uygulama-Araştırma Çiftliği ile fiziksel koşullarının [Laboratuvarlar (klinik beceri, anatomi-histoloji-histopatoloji uygulama salonları, nekropsi odası, tıbbi-tehlikeli atık protokolleri) derslikler, acil klinik, gezici klinik ve bunlarla ilişkili biyogüvenlik ve biyogüvenirliğin] yetersizliğine neden olmakta ve bu durum geliştirilmeye açık yan/lar olarak dikkat çekmektedir.

Tüm fakültelerde ortak olarak öğrenci sayısının hızlı artışı nedeniyle derslik, laboratuvar ve diğer fiziki alanların (Hayvan Hastanesi, izolasyon-hospitalizasyon üniteleri, Acil-Gezici Klinikler, Uygulama-Araştırma Çiftlikleri) yetersiz kalması, uygulama derslerinin kalabalık sınıflarda yapılması, öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısının fazlalığı geliştirmeye açık yan olarak değerlendirilmektedir.

Yeni kurulan fakültelerin öğretim elemanı yetersizliği ilgili alanda uzmanlığa sahip olmayan ya da diğer yetkin olmayan meslek grupları tarafından derslerin verilmesine neden olmakta, sonuçta öğrencinin yetişmesinde ciddi eksiklikler doğurmaktadır. Son yıllarda kurulan Fakültelerin istihdamında ciddi kadro sıkıntısı mevcuttur.

Diğer taraftan ÖSYM tarafından Yükseköğretime Giriş Sınavından (YGS) veteriner fakültelerine yerleştirme çok geniş bir yelpazeden (40.000-250.000 aralığında), çoğu yeterli alt yapıya sahip olmayan veteriner fakültelerine öğrenciler yerleştirilmektedir. Bu fakültelerde yetersiz öğretim görevlisi, eksik fiziksel alt yapı ile ve uygun düzeyde pratiğe sahip olmadan eğitimini bitiren öğrenciler herhangi bir yeterlik sınavına tâbi olmadan Veteriner Hekimlik mesleğini uygulayabilmektedir. Açık bir şekilde yetersiz eğitim, uygulama ve pratik yapmadan mezun olan bu veteriner hekimlerin yarardan çok zarara neden olabileceği aşîkârdır. Bu geliştirmeye açık yanların giderilebilmesi için iki öneride bulunmaktadır: Birincisi, Sağlık Bilimleri içerisinde yer alan Veteriner Hekimliği eğitiminde, diğer ilişkili fakültelerde olduğu şekilde taban puanı uygulamasına gidilmesi yerinde olacaktır. Diğeri ise hâlihazırda mezun veren 24 ve daha sonra eklenecek diğer fakültelerden mezun olan veteriner hekimlerin mesleklerini uygulayabilmeleri için bir “Mesleki Yeterlik Sınavına-Board Examination” tâbi tutulmaları bu sınavı geçenlerin mesleği uygulamasına izin verilmesinin sağlanmasıdır.

Fakültelerin öğrencilerin mesleki eğitiminde üniversite-kamu ve özel sektör iş birliği düzeyindeki yetersizlikler, medya ve iletişim sektörüyle iyi ilişkilerin bulunmaması bilimin-bilginin kamu-özel sektör paylaşımı ve toplumu bilgilendirmede yetersizliğe neden olması bakımından geliştirilmeye açık yan olarak görülmektedir.

Kurulması oldukça yüksek maliyet gerektiren veteriner fakültelerinin son yıllarda ilçelerde kurulması, üniversite öğretimi için uygun sosyal ortamın olmaması, yerleşkeler içinde barınma ve alışveriş imkânlarının bulunmaması da öğrenci tercihlerini etkileyen olumsuz bir durum olarak kaydedilmektedir. Bir başka bakış açısı ile fakülteler kırsalda hayvanın

bulunduğu (?) öngörüsü ile ilçelerde kuruluyorsa, öğrencilerin eğitim aldığı ve uygulamalar için kullanılacak canlı hayvan materyalinin ise hayvan sahiplerinden değil endüstriyel işletmelerden elde edildiği unutulmamalıdır. Bu tip kırsal alanlardaki endüstriyel işletmelerin varlığı da tartışmalıdır. Diğer taraftan ev hayvanlarına ilişkin materyal bulmak da bu bölgelerde imkânsıza yakındır.

Ülkemizde veteriner fakültelerinin sayılarındaki artış nedeniyle niteliksel ve mesleki donanım açısından zayıf ve/veya yetersiz mezun verilmektedir. Bu bağlamda yeni fakültelerin açılmasında dikkatli olunması, açılmak istenilen fakültelerin ulusal/uluslararası akreditasyon temel ölçütleri ve yeterli kriterlerini [akademik-idari personel kadrosu, fiziksel koşullar (derslik, uygulama salonu, laboratuvarlar, hayvan hastanesi, nekropsi salonu, uygulama araştırma çiftliği vb. gibi) ile gerekli uluslararasılaşma politikaları] sağlayana kadar öğrenci almaması yerinde olacaktır. Diğer bir öneri ise, yeni açılması düşünülen fakülte öğrencilerinin, ilgili koşullar sağlanana kadar, koşulları sağlayan mevcut fakültelerde eğitimlerini almasıdır. Mevcut fakültelerin de yapısal durumu kalite süreçleri incelenerek bölgesel ihtiyaçlara bağlı olarak kapatılması veya birleştirmesi ya da bölge laboratuvarları olarak değerlendirilmeleri, başta sınırlı ekonomik olanaklara sahip ülkemize yarar sağlayacağı gibi veteriner hekimlik eğitiminin kalitesini artırması açısından oldukça önemli bir uygulama olacaktır.

“Veteriner” (“hayvana ait”-“hayvana ilişkin”) Önlisans Programlarının ise ülkemizde değişik adlarla kontrolsüz bir biçimde çok sayıda bulunması ve hiçbirinin herhangi bir değerlendirme ya da akreditasyonunun olmaması ciddi bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. VEDEK bu konuda üstüne düşeni yapmaya hazırdır.

Veteriner Hekimlikte Lisansüstü eğitim, uzmanlık (mesleki-akademik) ve doktoradan oluşmaktadır. 1981 yılında çıkarılan YÖK yasasına kadar Türkiye’de veteriner hekimlikte mesleki uzmanlık, Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi yerleşkesinde bulunan “Hayvan Sağlığı Uzmanlık Yüksekokulu” tarafından, akademik uzmanlık olan doktora eğitimi ise Veteriner Fakülteleri tarafından yapılmakta idi. O yıldan 2015 yılına kadar veteriner hekimlikte uzmanlık ibaresi 2547 sayılı yasa da bulunmadığından ülkemizde uzmanlık eğitimi yapılamamıştır. 2547 sayılı YÖK yasasının “tanımlar” kısmına “veteriner hekimlikte uzmanlık” ibaresi eklenerek uzmanlık aktif hale getirilmiştir. Henüz uygulamada olmayan bu uzmanlık, ülkemizdeki tıp fakültelerine benzer şekilde, hatalı bir biçimde doktora aynı düzeyde kabul edilmiştir. Bu durum Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa Birliği gibi gelişmiş ülkelerdeki veteriner hekimlikteki uzmanlık yapısı ile farklılık oluşturmaktadır. Bu ülkelerde ulusal mesleki uzmanlık ilgili bakanlıklar ile, uluslararası mesleki uzmanlık ise kâr amacı gütmeyen yasal bağımsız organizasyonlar [European Board Veterinary Specialist, EBVS; American Veterinary Medical Association bünyesinde bulunan farklı uzmanlık kurullarının organize ettiği programa göre aday, Avrupa’nın ve Amerika Birleşik Devletleri’nin farklı üniversite ve araştırma kurumlarında (özel-kamu) eğitim alır ve sonucunda yapılan sınavda başarılı olursa “diplomate” unvanını verilir. Bu program “residency programme” olarak tanımlanır] tarafından yaptırılmaktadır. Alınan bu uzmanlıklar (diplomate), organizasyonların birbirini tanıması sonucu uluslararası geçerliği olan bir unvandır. Doktora programı ise ülkemizde olduğu gibi Üniversiteler bünyesinde Fakülteler tarafından yaptırılan akademik bir eğitimi kapsar. Sonuç olarak ilgili bakanlık olan Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde yaptırılacak olan bu uzmanlık, ulusal mesleki uzmanlık olup doktora ile denk değildir. Bu

yönde düzenlemelerin yapılması Türkiye'deki Veteriner Hekimlik Lisansüstü eğitiminin uluslararası temele oturtulmasında büyük yarar sağlayacaktır.